

**4e Vervolg-predikatie over 1 Korinthe 15:4, uitgesproken door
Ds. J.P. Paauwe op 13 juni 1954 te 's-Gravenhage**

Gezongen: Psalm 118:12, 13 en 14.

Gelezen: De Wet des Heeren; 1 Korinthe 15:1-28.

Gebod:

O, algenoegezaam en aanbiddeijk Opperwezen, eeuwig, enig en drie-enig God, uit Wie en door Wie en tot Wie alle dingen zijn, doe ons naderen tot U met diepe eerbied, met onderwerping des harten. Gij hebt ons allen bewaard, gedragen en verdragen. Gij hebt ons gezegend met vele stoffelijke gaven, misschien ook met geestelijke.

Doe ons Uw grote goedheid erkennen, en leer ons dankbaar zijn. Wil ons aanzien in de Zoon Uwer liefde. In onszelf aangemerkt zijn we met al het onze ten enenmale verwerpelijk. Met niets van ons kunnen we voor U verschijnen zonder beschaamd gemaakt te worden. Maar Gij waart in Christus Jezus de wereld met Uzelf verzoevende, en Gij zijt tot ons gekomen met de aanbieding Uwer ontferming en genade en gerechtigheid.

Doe ons bij deze dingen stilstaan. Laat ons hiervan spreken; laat ons hieraan denken; laat ons hart uitgaan naar deze dingen. Want waarlijk, hoe druk we ons ook somtijds maken over de zichtbare en tastbare dingen, er komt een ogenblik waarin alles in het niet verzinken zal, behalve de vraag: "Wat hebt gij gedaan?"

Wil met ons gedenken zieken, rouwdragenden en verpleegden. Er zijn er die ernstig ziek zijn, voor een moeilijke behandeling staan. Geef hun wat nodig is om in een moeilijke weg U te volgen, ook op een ernstig en ook op een gevaarlijk ziekbed. Een ander werd geholpen met hoop dat er volkomen beterschap in zal treden. Laat deze goedheid tot bekering leiden.

Wil Uw Kerk in de gehele wereld gedenken. Doe haar staande blijven. Vroeg of laat raakt alles ondersteboven, maar Uw Kerk is geworteld, gefundeerd, wordt vastgehouden. Laat ons zien of wij van deze Kerk zijn.

Amen.

Gezongen: Psalm 40:3 en 4.

We hebben, mijn zeer geachte toehoorders, al enige malen gesproken over een gedeelte van 1 Korinthe 15, het vierde vers:

"En dat Hij is opgewekt ten derden dage, naar de Schriften".

U geve mij vrijheid om ook vanmorgen uw aandacht bij deze woorden nog te bepalen.

Toen de mens was gevallen, en er voor hem in de weg waarin hij zich bevond geen verwachting was, heeft God, in Zichzelf bewogen, bekendgemaakt dat Hij Mens zou worden, en Mens geworden zijnde, een andere weg van zaligheid zou openen. Dit is geschied. “Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de Wet, opdat Hij degenen die onder de Wet waren, verlossen zou, en opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden”, Galaten 4, vers 4 en 5.

God is Mens geworden, heeft Zich, Mens geworden zijnde, onder de Wet gesteld, heeft het oordeel Gods over de wereld gedragen, is de Wet in alle delen gehoorzaam geweest, en heeft de zaligheid verworven, een zaligheid die kan worden genoten, niet ten koste van de ere Gods, maar tot verhoging van de deugden des Heeren.

Bij dit alles stond Hij niet in Zijn eigen plaats, maar in die van de mens. Daarop, kort voor Zijn hemelvaart, heeft Hij Zijn discipelen gezegd dat ze deze dingen, dat ze het Evangelie – en het Evangelie bestaat uit deze dingen – aan de wereld zouden bekendmaken. Dit is *ook* gebeurd. De discipelen, daarna de apostolische vaders, nu hen de kerkvaders, en eindelijk de gewone dienaren des Woords, hebben het Evangelie voorgesteld, en Christus, Die de inhoud is van het Evangelie, de mensen in de hand gelegd. Neem nu eens aan dat gij de aanbidding aangenomen hebt, wat bezit ge dan? En wat is er dan met u gebeurd?

We treden een stap terug. Wat heeft de Heere Jezus Christus, God en Mens in één Persoon, door Zijn lijden en sterven, door Zijn voldoen aan de Wet verworven? Antwoord: het leven, het leven in de volste zin van het woord. Niet alleen allerlei stoffelijke gaven, deze ook, maar met en bij en naast de stoffelijke gaven geestelijke en eeuwige zegeningen.

Als nu iemand de aanbidding van de genade Gods, als iemand het Evangelie of de Goddelijke beloften, wat alles hetzelfde is, heeft geloofd, omhelsd, zich toegeëigend, wat is dan in zijn bezit gekomen, en wat is er met hem gebeurd? U voelt dat deze vragen van de allergrootste betekenis zijn. En daarom is het zaak dat we er een antwoord op hebben, in staat zijn om overeenkomstig de Heilige Schrift, maar uit ons hart, deze vragen te beantwoorden. Welnu, als een mens de beloften van het Evangelie heeft omhelsd, dan is hij in het bezit gekomen van een gerechtigheid die voor God geldt – van onze gerechtigheid kan dit niet gezegd worden – *van een gerechtigheid die voor God geldt*. Hij is, door de beloften Gods te omhelzen, overtuigd geworden van zonden, ontdekt geworden aan zijn machteloosheid. De Heere Jezus Christus is tot hem gekomen in het Evangelie. Hij is tot de Heere Jezus genaderd. Hij heeft Hem gevonden in het Evangelie, gelijk hij het Evangelie in Christus gevonden had. Hij is uit alles uitgegaan, en heeft zich verenigd met de Heere Jezus. En nu, uit kracht van deze vereniging is de gerechtigheid die Christus heeft verworven door Zijn lijden en sterven,

de zijne geworden. Ze is hem, of wilt ge – maar dit is dan hetzelfde – zijn geloof toegerekend, zoals hem de zonde en schuld van Adam zijn toegerekend.

Deze gerechtigheid maakt dat hij een recht heeft op het leven en op al wat tot het leven behoort, dus op het leven in de volste zin van het woord, recht heeft op stoffelijke gaven, geestelijke en eeuwige zegeningen. Hij bezit het recht dat Christus heeft op het leven. Hij is dus, om de woorden van onze Heidelberger te gebruiken, rechtvaardig in Christus voor God (vr. 59). En dit is dan een gedeelte van de grote waarheid van onze religie: de rechtvaardigmaking, die volgt, en onmiddellijk volgt, op de roeping, zoals u vinden kunt in Romeinen 8, en een vrucht is van het geloof, zoals u vinden kunt in Romeinen 5. Maar ze is niet de enige waarheid van onze christelijke religie. Er zijn er nog drie: de heiligmaking, de volharding en de heerlijkmaking.

De heiligmaking. Toen de Heere Jezus Christus uit het graf opstond, is Hij een ander leven begonnen dan Hij tot dusver geleid had. Wanneer iemand zich de belofte Gods in Christus heeft toegeëigend, en met de Heere Jezus is verenigd geworden, dan is hij ook begonnen een ander leven te leiden. En de bespreking van dit punt zal antwoord geven op de zo-even door ons gestelde vraag wat er met hem die gelooft, gebeurd is.

Wat is er met hem gebeurd? Dat zegt de apostel Paulus in 2 Korinthe 5, vers 17: “Zo dan, indien iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel; het oude is voorbijgegaan, zie het is alles nieuw geworden”. Wat wil dit zeggen? Er wordt gesproken van een schepsel en van een nieuw schepsel. Was hij dan geen schepsel Gods? Ja, maar nu is hij een nieuw schepsel, en dat is nog wat anders. Hij is dus, om de woorden van de Heere Jezus te gebruiken, uit God geboren (Joh. 1:13) of wedergeboren (Joh. 3). Wat hij niet was, dat is hij nu geworden, en wat er niet was, dat is er nu gekomen. Hierbij moet u uw aandacht bepalen – een nieuw schepsel. Uitvoerig kan ik hier nu niet in treden, maar dat hoeft ook niet, want ik kan het u zonder uitvoerig te worden, toch wel zeggen.

Zijn verstand is een verlicht verstand geworden. Het was een duister verstand. Hoe men ook zocht en tastte en weende en zuchtte en vroeg en onderzocht, men kon er niet achter komen. Waarom niet? Omdat het verstand gesloten was. En nu is dit verstand geopend, en men ziet de dingen, men ziet ze. Ze zijn voor ons zo klaar en zo helder geworden als er geen dingen voor ons klaar of helder zijn.

De wil is vernieuwd. En deze wil spreekt zich uit, bijvoorbeeld met de woorden van de 27e Psalm: “Eén ding heb ik van den HEERE begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des HEEREN, om de lieflijkheid des HEEREN te aanschouwen en te onderzoeken in Zijn tempel” (vs. 4).

De genegenheden, die tot dusver wereld, eigengerechtigheid, eigenwijsheid, inbeelding, zonde, ongerechtigheid tot voorwerpen hadden, hebben nu God tot voorwerp:

U zoekt mijn hart; mijn oog blijft op U staren;
Laat mij van 't spoor, in Uw geboën vervat,
Niet dwalen, HEER'; laat mij niet hulp'loos varen (Ps. 119:5).

Het oordeel is geheel anders geworden. Tot dusver was men eropuit om wat te krijgen en wat te worden in de wereld, en nu zegt men: "God alleen, dat is genoeg, dat is volkomen genoeg. Wil God mij zegenen, wil Hij mij rijk maken, dan is dat uit kracht van Zijn eeuwig welbehagen. Wil Hij mij arm maken, mij alles ontnemen, dan is dat ook uit kracht van Zijn eeuwig welbehagen. Het is goed. Hoe het ook is, het is goed, het is altijd goed. Er kan mij nooit meer enige schade berokkend worden. Nooit, nooit zal ik het recht hebben om van tegenspoeden te spreken in de zin waarin de wereld dat woord gebruikt, nooit. Want nu weet ik, dat alle dingen medewerken ten goede, degenen die naar Gods voornemen geroepen zijn (Rom. 8:28)."

De consciëntie heeft rust gekregen. Het was alles aanklacht, beschuldiging. Aanklachten en beschuldigingen hielden niet op, waren nooit van de lucht. En nu heeft de consciëntie vrede, vrede in God, blijdschap, sterkte. Vrijmoedigheid is er om tot God te naderen, niet omdat men nu zo vroom is, niet omdat men nu zo goed is – want men verloochent zichzelf –, maar omdat God in een Hem verheerlijkende weg tot ons gekomen is, en wij nu vrijmoedigheid hebben om in dezelfde weg, maar daar niet buiten, in dezelfde weg tot Hem te naderen. "Genaakt tot God", zegt Jakobus, "en Hij zal tot u genaken" (Jak. 4:8).

Er zijn andere gedachten. Men heeft dezelfde gedachten als God. Er is overeenstemming, er is eensgezindheid tussen God en de ziel. Wat de Heere niet wil, dat wil men ook niet. En wat de Heere wil, dat omhelst men. Men heeft een ander uitgangspunt gekregen: met God begint men. En men heeft ook een ander doel gekregen: in God eindigt men. Vanaf dat ogenblik dat men uitgeroepen heeft: "Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen" (Ps. 72:11 ber.), staat men ernaar dat God aan Zijn ere kome.

Gezongen: Psalm 36:3.

Er staat in Mattheüs 24, het dertiende vers: "Maar wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden". Zal de mens die het Evangelie omhelsd heeft, volharden? En mag hij daarvan zeker zijn? Ja! Op grond waarvan mag hij daarvan zeker zijn? Christus is gezeten aan des Vaders rechterhand, en Hij leeft. In de brief aan de Hebreëen vinden we dat Hij leeft, altijd leeft om voor ons te bidden (hfdst. 7:25).

Die gelooft, is met de Heere Jezus verenigd; hij is in Hem. Als nu Christus blijft, dan blijft toch ook Zijn lichaam, zij die in Hem gevonden worden? Maar Christus blijft, en zo blijft ook Zijn lichaam, een ieder die Hem door een waarachtig geloof ingelijfd is. De Heere Jezus is in de hemel, niet naar de geest alleen, niet naar de ziel alleen, maar ook met het lichaam. Nog eens, de gelovige is in Christus. Hij maakt met

de Heere Jezus één lichaam uit, maar nu Christus ook lichamelijk in de hemel is, daar moet het lichaam van de gelovige eveneens delen in de gelukzaligheid. Christus is de Eersteling, en op de Eersteling volgt het geheel.

De Heere Jezus heeft door Zijn bloed en tranen, door Zijn lijden en smarten, een mens verlost, niet alleen naar de ziel, maar ook naar het lichaam. En wat Hem nu zo duur geweest is, dat zal Hij niet loslaten en prijsgeven. Hij zal voor beide zorgen, voor het lichaam en voor de ziel. Dit is het wat ik nog in het kort over de woorden die wij in 1 Korinthe 15 vers 4 vinden, te zeggen had. Ik sluit hiermee de overdenking van deze tekst.

De grote vraag van ons leven behoort te wezen: "*Ben ik in Christus?*", want van het antwoord op deze vraag hangt alles af, alles. Over het algemeen – misschien wel zonder uitzondering – wordt er geleerd dat het niet nodig is in Christus te zijn, en de gerechtigheid van Christus tot rechtvaardigmaking, en de Heilige Geest van Christus tot heiligmaking te bezitten. Het is merkwaardig, ofschoon deze leer algemeen is, heb ik nooit iemand ontmoet – en ik ben toch al met wat mensen in aanraking geweest in mijn lange leven – heb ik nooit iemand ontmoet, die me de schriftuurlijkheid van deze leer wist aan te tonen. En van een toetsen aan de belijdenisgeschriften is het helemaal nooit gekomen, evenmin als van een vergelijken met onze goede oude schrijvers. Deze leer deugt niet, en ze is er omdat de kerken in deze tijd geen goede grondslag hebben, geen basis hebben; dit is de oorzaak.

En hoe is het nu met u? Zijt gij in Christus? Zijt ge met God verzoend? Zijt gij een nieuw schepsel? Wat antwoordt u op deze vragen? En daar nu niet omheen, rechtuit het antwoord op deze vragen geven. Hebt u in uw binnenste het getuigenis van de Heilige Geest dat u gevonden wordt in de Heere Jezus, in Hem met God verzoend zijt en vernieuwd zijt naar het beeld Gods? De apostel Paulus, die toch zeker wel enig krediet bij u heeft, had maar één verlangen: gevonden te worden in Christus. Ge kunt dit aantreffen in Filippenzen 3 (vs. 9).

Verondersteld dat u zo gelukkig zijt, dat u in de Heere Jezus zijt, met God verzoend zijt, een nieuw schepsel geworden zijt, wees dan een dankbaar mens. En ik ben er zeker van dat er misschien wel geen dag voorbij zal gaan, waarin ge niet zeggen zult: "Heere, ik kan er niet bij dat U dat mij hebt willen ten deel doen vallen. Daar kan ik niet bij, want Gij hadt in betrekking tot deze zaken niet de geringste aanraking met me. Er was het Uwe en het mijne, en het mijne stond tegenover het Uwe, en het Uwe stond tegenover het mijne. Ze vloeiden niet in elkander, en ze hadden met elkander geen vereniging, noch gemeenschap."

Wees dankbaar en verwonderd. Verwonder u dagelijks, *dagelijks*. En als u dit doet, dan zult u de moeilijke dingen van het leven in het rechte licht zien. Ge zult niet klagen, wat u ook zou worden aangedaan. Ten eerste al niet omdat u zelf zoveel gedaan hebt dat u nooit had moeten doen. Maar in de tweede plaats omdat u weet, als u waarlijk de waarheid spreekt ten aanzien van de vragen die ik u gesteld heb, dat het

u toekomt van uw hemelse Vader. Maar wat blijft er dan voor reden over om te klagen? Dan is er alleen maar reden om hartelijk te danken, niet alleen voor wat wij voorspoed noemen, maar ook voor wat wij tegenspoed noemen.

Kunt u het klagen niet nalaten, dan berooft gij u van vele goede dingen. Er komt in geen geval tussen de Heere Jezus en u een gevoelige omgang, daar hoeft u nooit over te denken. Een gevoelige omgang komt er tussen de Heere Jezus en uw ziel nooit.

Volg de Heere in elke weg, in een weg van ziekte, in een weg van oorlog, in een weg van tijdelijke ondergang, in elke weg. Sta naar een goede consciëntie voor God en de mensen. Wees eerlijk, eerlijk in uw dagelijks leven, in uw bedrijf, in uw handel; wees eerlijk, oprecht, nederig van hart. Stel uw vertrouwen op de Heere. Zeg niet wanneer de dingen moeilijk zijn geworden: "Ach, ach, hoe komt dat in orde?" Ze zullen in orde komen wanneer u slaapt, zo u op God vertrouwt. "Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden" (Zach. 4:6). Het schijnt gemakkelijker te zijn om te klagen, te zuchten, te stenen, zijn nood bij mensen te brengen. Het is alles uit de boze, en *dit* niet alleen, schoon het erg genoeg is, maar nog eens, gij berooft uzelf van grote voorrechten: er komt bij u geen omgangsleven met de Heere.

Wanneer u gezondigd hebt, zeg dan niet: "Nu heb ik geen genade. Als ik genade had, dan zou ik zo niet gezondigd hebben", want dat is alles zonder enige betekenis. Als u gezondigd hebt, dan moet u uw zonden belijden, belijden en de toevlucht nemen tot het bloed der verzoening "dat betere dingen spreekt dan Abel" (Hebr. 12:24).

Wanneer een ander zondigt, bijvoorbeeld tegen u, dan moet ge u niet beklagen, en ge moet niet over hem spreken, want dan komt ge al direct in strijd met het Woord. "Wat klaagt een levend mens? Een ieder klage vanwege zijn zonden" (Klaagl. 3:39). Maar u moet met hem die u of een ander kwaad doet, medelijden hebben, en ge moet hem voor de troon der genade zoeken neer te leggen. En ge moet de Heere zeggen: "Heere, dat zijn nu mijn zonden. Dat ik ze niet bedreven heb of bedrijf, dat komt alleen daarvan, dat U er mij niet voor in de verzoeking gebracht hebt, of dat U mij ervan afgehouden hebt."

Maar van het omgangsleven met de Heere wordt weinig bespeurd, en daarom is de conversatie ook zo zonder waarde. Als men de begenadigden hoort, dan spreken ze, converseren ze, praten ze als natuurlijke mensen, en niet als mensen die van God geleerd zijn. En vooral ook aan onze conversatie en onze daden en aan ons gedachteleven moest het openbaar worden dat wij wat anders hebben, dat we een andere blik op de dingen hebben, dat we een ander verstand van de dingen hebben, dat naar andere dingen ons hart uitgaat. Dat moest daarin openbaar worden. Dat moeten de kinderen voelen, als je ze hebt; dat moeten ze voelen. Ze moeten voelen dat ze bij u niet met allerlei terecht kunnen waar ze zelf zo druk mee bezig zijn; dat moeten de kinderen voelen. En af en toe moet u de kinderen wat laten horen. Geen prekerij, dat heb ik al

zo dikwijls gezegd, geen prekerij. Maar u moet ze af en toe wat laten horen. Vrome praatjes hebben doorgaans niet veel invloed op kinderen. Misschien worden ze er wel atheïsten door, omdat ze er een afkeer van krijgen, een afkeer. Maar als u in de kracht Gods en in het licht des Heeren een woord mocht laten vallen, dan kunnen ze wel vijandig worden, want ze voelen de steek, maar over tien, twintig, dertig jaren kan dat woord hun tot een middel zijn van waarachtige bekering. En verder komt in de opvoeding te pas veel liefde en grote verdraagzaamheid. Want men moet niet vergeten dat kinderen, die zo langzamerhand verder de wereld in moeten, door onderwijs, door hun positie, het niet gemakkelijk hebben. En nu dienen ze in de eerste plaats in het ouderlijk huis ondersteuning te vinden, en die vinden ze in het ouderlijk huis wanneer daar gevonden wordt de liefde tot de Waarheid.

Amen.

Gebod:

Ach Heere, we hebben niet alles gezegd, en we zullen nooit alles gezegd hebben. Maar dat hoeft ook niet, en dat kan ook niet. Maar wilt Gij ten eerste het zondige van wat er gezegd is vergeven, en ten tweede het gebruiken. Laat het niet voor ieder onzer wezen een reuke des doods ten dode. Geef dat het enkelen moge zijn een reuke des levens ten leven. En wat er dan niet is gezegd en nog niet gezegd is, wilt Gij dat naar aanleiding van wat er gezegd is, zeggen door Uw Woord of door een goed middel.

Laat ons dan, Heere, door Uw genade staan naar Waarheid in het binnenste. Gij hebt lust in Waarheid. Doe ons de Wijsheid zoeken waar ze gevonden wordt. Gij zijt de Wijsheid, en in het hart dat U vreest, wordt ze ook gevonden.

Leid ons door Uw Woord en Geest. Laat het ons niet zo gemakkelijk vallen om onze weg te gaan zonder het bezit, de kennis en het bezit van het ene nodige. Laat ons dat zwaar en al zwaarder vallen, en laat ons niet rusten voordat we een effen zaak met U gekregen hebben, want Gij rijdt door de vlakke velden.

Gedenk ons dan, en bestuur ons, en laat ons ons laten besturen in alle dingen. Laat ons aan de morgen beginnen te vragen: "Heere, wat wilt U dat ik op deze dag doen zal?" Laat ons zo de ganse dag het antwoord op deze vraag nodig hebben, en doe ons aan de avond bekennen dat we onnutte dienstknechten zijn. En geef dat het dan in de nacht weer voort moge gaan zoals het op de dag geweest is of had moeten wezen.

Denk aan ons, en denk aan onze kinderen. Het zal alles, alles langzamerhand verdwijnen, Heere. En er zal niet meer overblijven dan een onbegrepen hoopje. Laat ons toch wensen en blijven wensen tot dat hoopje te behoren.

Amen.

Gezongen: Psalm 74:19-22.

Predikatie over 1 Johannes 5:12, uitgesproken door Ds. J.P. Paauwe op 23 juni 1954 te Utrecht

Gezongen: Psalm 103:2 en 3.

Gelezen: Jesaja 55.

Gebed:

Het is alles, Heere, volkomen waar, zuiver, U verheerlijkend, en voor de mens die uittrekt*, zaligmakend. Ach, geef ons achting voor Uw Getuigenis; doe het ons verstaan, ter harte nemen, en er ons ten enenmale aan onderwerpen. Het zou strekken tot verheerlijking van U, en welk een profijt zouden we er zelf van hebben. Buiten dit profijt is er geen voordeel, maar alleen nadeel. Als de apostel zegt: "Wij weten dat dengenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn", dan moeten, maar mogen we ook veilig besluiten dat in een andere weg geen voorspoed, geen geluk, geen zaligheid te vinden is, maar ten slotte, waarvan we ook enige tijd mogen genieten, ondergang voor eeuwig.

We zijn door Uw goedheid nog weer hier. Doe ons Uw voorzienigheid zien in Uw Goddelijk licht. Geef ons Uw Woord. Doe ons het verklaren in eenvoudige zinnen, want het gaat niet om iets schoons, maar om iets dat waarachtig is. Alleen dat wat de toets kan doorstaan van Uw eeuwige Wet en van al Uw deugden, is goed, verheerlijkend voor U, zaligmakend voor ons.

Doe ons dan in het spreken en in het luisteren ons overgeven aan Uw leiding. Doe ons opzien tot U. Laat ons hier gekomen zijn en ons bevinden in de vrede van Uw Naam. Anders zoudt Ge ons nog wel kunnen zegenen, maar we zouden met ons samenzijn U niet verheerlijken. We zouden niet eens aan U gedacht hebben. We zouden maar gegaan zijn, en deze kerkgang hebben verricht zoals we zoveel, zoals we misschien alles doen: buiten U om, zonder God in de wereld.

Wil Uw Kerk zegenen. Doe haar staande blijven en U volgen in elke weg, want hoe de weg ook moge wezen, hij is goed, omdat het Uw weg is. Wil dan het Woord nog genadiglijk zegenen, zo het in Uw raad bestaat. Onwaardig zijn we dit, want we hebben, ieder voor zich, en ons ganse land, ons gehele volk, moedwillig U verlaten. We hebben gezondigd. We hebben ons in een toestand gebracht die verschrikkelijk is. En uit deze toestand zoeken we ons nu te redden zonder U, zoals we zonder U weggegaan zijn, zonder U. Maar, o Heere, dat zal ons niet, het zal ons nooit gelukken. En nu zal er een overblijfsel zijn dat U hierin aanbidt. Laat ons ertoe behoren. Laat ons ons verenigd hebben en verenigen met de oordelen, die zo laag hangen.

* Jes. 55:12

Treed dan niet in het gericht met ons. Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

Gedenk zieken. Gedenk het koninklijke huis en de regering. Gedenk ons volk.

Amen.

Gezongen: Psalm 63:1 en 2.

We zouden graag met u gedurende enige ogenblikken willen nadenken over wat u vindt gezegd in het twaalfde vers van 1 Johannes 5. Het is dit:

"Die den Zoon heeft, die heeft het leven".

Dat zijn korte, en we zouden zeggen, verstaanbare woorden. Wat hier gezegd wordt, dat treffen we ook aan op vele andere plaatsen. Zo staat er in Johannes 1, vers 12: "Zovelen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven", en in Johannes 3, het zestiende vers: "Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe". Wanneer het nu ook zo geschreven staat in uw hart, dan is het goed. Gij zijt dan uit God geboren.

"Die". Hier wordt geen naam genoemd, geen kwaliteit aangegeven. Alleen maar: "die", wie hij ook zij, wat hij ook gedaan hebbe. Soms denkt men: "Mijn zonden zijn veel te groot en zwaar om aan een verlossing te denken, aan zaligheid". Of men zegt: "Als ik nu maar deze ene zonde niet had", of: "Ik ben immers helemaal de persoon niet om zalig te worden". Het heil, de zaligheid, tijdelijke, geestelijke, lichamelijke, eeuwige goederen, ze zijn verkrijgbaar, en de weg erheen staat open voor alle mensen. "Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven" (Matth. 11:28). Gij hoeft niet verloren te gaan. Denk nooit dat u onder een noodzakelijkheid ligt van om te komen.

"Die den Zoon heeft", zo staat er. God is! Dat weet elk mens, ook degenen die zeggen dat ze het niet geloven. Diep, ergens in hun ziel wordt het gevonden, en elk ogenblik kan het voor de dag komen. En als het dan voor de dag komt, het geloof dat God is, ja, dan zoekt de mens een weg om uit zijn moeilijkheden te geraken. En zo gaat dan de één hierheen en de ander daarheen. En dan is de tweede dwaling nog erger dan de eerste.

Wij moeten door God op de rechte weg geleid worden. Vergeet dat nu nooit, want het is er niet mee gedaan, wanneer u zegt: "Ik geloof". Nee, daar is heel wat anders voor nodig. Wij moeten op de weg geleid worden. Eén moet tot ons komen, ons bij de hand nemen, en ons brengen tot Hem van Wie gezegd wordt: "Bij U is de fontein des levens; in Uw licht zien wij het licht" (Ps. 36:10).

Er is één God. Er is niemand onder ons die het ervoor houdt dat er meer dan één God is. Eén God, dat weten we dus ook allen. Maar in het Goddelijke Wezen zijn drie Personen. Dat zegt de Schrift. Nú kan ik niet zeggen: "Dat weet iedereen", maar de Schrift zegt het: drie Personen. En wanneer men één van de Personen kent, dan kent men ze alle drie. Sommige mensen scheiden de Personen van elkander. Dan is het verstand aan het werk, maar niet het geloof, niet het hart dat gelooft.

Wanneer de Heere Jezus Christus, de tweede Persoon dus in het Goddelijke Wezen – want de eerste is de Vader, en de tweede is de Zoon, en de derde is de Heilige Geest; de Vader is in de tweede, maar niet van de tweede; de tweede Persoon is in de eerste en van de eerste; de Heilige Geest gaat uit van beiden, van de Vader en van de Zoon – maar als nu de tweede Persoon ons is geopenbaard (u luistert toch wel: *geopenbaard*) – vele mensen menen dat, als ze de Schrift lezen en van Jezus daarin vinden, ze nu Jezus ook kennen; dat is een vreselijke dwaling! – als de tweede Persoon in het hart geopenbaard is, dan ziet een mens in de tweede Persoon de gehele Godheid: de Vader en de Heilige Geest zowel als de tweede Persoon. En deze kennis is de kennis waarvan in Johannes 17, vers 3, gesproken wordt door de Heere Jezus in het Hogepriesterlijke gebed: "En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den enigen waarachtigen God, en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt".

Met deze kennis gaat gepaard het vertrouwen, het vertrouwen dat zich onder meer uitsprekt in deze woorden: "De HEERE zal het voorzien" (Gen. 22:14), "Hij zal het maken" (Ps. 37:5), "Hij zal me niet begeven noch verlaten" (Deut. 31:6), en dit maakt dan dat de mens zich aan de Heere overgeeft, en dan is hij zichzelf kwijt. En als een mens zichzelf kwijt is, dan begint hij zichzelf te haten, en hij heeft een walging van zichzelf. Deze werkzaamheid, deze zaak, beschrijft de apostel Paulus uitnemend schoon in Filippenzen 3: "Maar hetgeen mij gewin was, dat heb ik om Christus' wil schade geacht" (vs. 7).

Iemand die zichzelf niet kwijtgeraakt is, heeft zichzelf lief en komt op voor zichzelf. En wie voor zichzelf opkomt en zichzelf liefheeft, die is een hater van God. En wie een hater van God is, die is een hater van zijn naaste, en hij gaat te gronde, want alleen de liefde blijft, zoals Paulus schrijft (1 Kor. 13:13).

"*Die den Zoon heeft*". We moeten hier denken aan de Mens-geworden God, waaraan de apostel ook gedacht heeft toen hij schreef: "En buiten allen twijfel, de verborgenheid der godzaligheid is groot: God is geopenbaard in het vlees" (1 Tim. 3:16). Want God is Mens geworden. Dat kunt u vinden in Lukas 1, de verzen 26 tot 38, en ook in de bekende woorden van Galaten 4, het vierde en vijfde vers: "Wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet, opdat Hij degenen die onder de wet waren, verlossen zou, en opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden".

Maar wat betekent het nu, wanneer er gezegd wordt: "Die den Zoon heeft"? Hoe heeft men de Zoon? Kan men Hem hebben? En als men Hem heeft, hoe heeft men

Hem dan? U kunt nooit genoeg vragen. Handel maar zeer kritisch ten opzichte van uzelf, en ten opzichte van elk woord dat u over godsdienst hoort. En ik weet niet of u nog naar een kerk gaat, maar wees maar zeer kritisch bij wat u hoort, en ook nu u hier zit. Iemand heeft de Zoon, wanneer hij in de Zoon gelooft. "Ja", zult u zeggen, "maar nu wilde ik wel horen wat het is in de Zoon te geloven". U hebt gelijk, vraag maar, blijf maar vragen, zolang tot u het weet, tot u in aanbidding verzonken zijt aan de voet van het Kruis en bij het gezicht op de rechterhand des Vaders.

Iemand gelooft, wanneer hij getracht heeft om zalig te worden, getracht heeft om zalig te worden in zijn eigen weg. Wanneer hij deze pogingen aanwendt, dan weet hij niet dat hij al wat hij verricht, in zijn eigen weg doet. Dat weet hij niet. Iemand die gelooft, is erachter gekomen dat het hem alles niet gebaat heeft, en dat als hij in deze weg voortging, het hem nooit zou baten, wat hij ook in deze weg mocht hebben ontmoet. Hij staat als een zondaar voor God, als voor zijn Rechter. En zelfs de pogingen die hij aangewend heeft om zalig te worden, zijn hem zonde geworden. En nu heeft deze mens niets anders dan zonde.

Wanneer iemand gelooft, dan heeft hij God leren kennen. God heeft Zich aan hem en in hem geopenbaard, en hij aanschouwt Hem, hij aanschouwt Hem in de Heere Jezus Christus. En van deze aanschouwing spreekt de apostel Paulus in de bekende woorden van 2 Korinthe 4, het zesde vers: "Want God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene Die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus". Zonder deze openbaring met als gevolg deze aanschouwing, is er geen zaligmakend geloof.

Wanneer iemand gelooft, dan heeft hij zich afgewend van zichzelf, en er is niets in de wereld dat zo afschuwelijk is voor deze mens als het eigen, niets, zodat u wel kunt begrijpen dat hier de liefde des naasten geboren wordt, en vele andere zaken, die ik nu niet zal noemen.

Als iemand gelooft, dan verenigt hij zich met de leer der Waarheid. Ach, hij had misschien wel gemeend dat hij toch zo orthodox was, zo gereformeerd, en het zo helemaal eens was met de leer der Waarheid. Hij had de Waarheid niet gekend. De leer der Waarheid was hem verborgen gebleven, want de leer der Waarheid blijft verborgen totdat God openbaar wordt. En tot op dat ogenblik zoekt de mens de leugen, en hij kan niet anders doen, want hij is een leugenaar. Deze mens, de mens die gelooft, heeft zich verenigd met de leer der Waarheid.

Die gelooft, heeft zich laten brengen tot Christus, en door Christus tot God. Ik heb er u al iets van gezegd. Hij heeft zich laten brengen. Wie doet dat dan? Wie brengt een mens tot Christus? Hijzelf niet, maar dat doet de Heilige Geest "van onder eeuwige armen" (Deut. 33:27), en Hij tilt hem op, en Hij brengt hem tot Christus. Dat is de trekking waarvan in Johannes 6 gesproken wordt: "Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke" (vs. 44). Als er ongelovige

woelingen zijn, dan spreekt de valse leer van deze tijd van een trekking. Het heeft niets met de trekking te maken. *Dit* is de trekking, wat ik u nu heb gezegd.

Die gelooft, heeft zich verenigd met de Heere Jezus. De Heere Jezus is tot hem gekomen, en hij is tot de Heere Jezus gekomen. De Heere Jezus kwam eerst tot hem, en daarna genaakte hij tot God. En hij zou nooit, nooit tot God genaakt zijn, als de Heere Jezus niet tot hem gekomen was.

Die gelooft, heeft nu zich mogen toe-eigenen hetgeen Christus verworven heeft. Dus eerst de Heere Jezus, dan Zijn zegeningen en weldaden. Vele mensen hebben al vele zegeningen en weldaden voordat ze, en zonder dat ze, in Christus van God gerechtvaardigd en geheiligd zijn. Schijn, louter schijn, bedrog! Zo worden de mensen bedrogen. Voor een ontzaglijke eeuwigheid worden ze misleid.

Die gelooft, heeft zich tot God bekeerd. En nu staat er dat *“die den Zoon heeft, het leven heeft”*. Het leven, wat is het leven? Het leven, zoals het hier gekend wordt, bestaat uit drie zaken: vergeving van zonden, recht op het leven en levensvernieuwing.

Als iemand gelooft, hoe werkt dat dan in zijn ziel ten aanzien van de genoemde weldaden? De Heere Jezus heeft deze weldaden verworven, en nu bezit hij die gelooft, ze in de gemeenschap met Christus. Ik heb u al gezegd: waar deze gemeenschap niet is, daar is enkel vloek, en daar is niet één weldaad – enkel vloek, enkel toorn. Wat heeft de Heere Jezus nu gedaan? Wel, Hij heeft de straf op de zonde gedragen, het oordeel Gods over de wereld getorst. En wat Hem dat gekost heeft, dat zien we, voorzover we het zien mogen, in Gethsémané en op Golgotha en gedurende het ganse leven van de Heere Jezus.

Hij is ook een gehoorzame Knecht van God geweest. Van stap tot stap, van ogenblik tot ogenblik, heeft Hij gevraagd: “Vader, wat wilt Gij dat Ik doen zal?” En zo heeft Hij de zaligheid verworven – het Werkverbond. De mensen komen wel tot het Genadeverbond, naar zij menen, maar van het Werkverbond moet men ook wat afweten, want dat is door ons gebroken. En nu, dat gebroken Werkverbond is overgegaan op de Heere Jezus, en Hij heeft het niet verbroken, maar heeft het gehouden.

Als nu een mens gelooft, dan is hij, zoals we reeds hebben opgemerkt, verenigd met Christus. Hij is één geworden met de Heere Jezus. De ganse Kerk is één lichaam met Christus. En wat heeft nu ieder die gelooft, gedaan? Wel, die heeft in Christus de Wet volbracht, en hij heeft ook in Christus het oordeel gedragen. Nu eist God het niet tweemaal, en hierin heeft nu de mens de vergeving van zonden en recht op het leven.

Maar, nu een vraag: “Wordt een mens dit nu gewaar? De mens over wie we nu spreken, wordt hij dit gewaar?” Geloof is geen kwestie van gevoel, maar wanneer u vraagt of men het gewaarwordt, dan zeg ik: “Ja, hij wordt het stellig gewaar”. Want alles, alles – hij weet het nu al en hij merkt het al – alles is veranderd. Hij staat anders tegenover God, en God staat anders tegenover hem. En omdat hij dat nu gewaarwordt, heeft hij vrijmoedigheid tot God. Men spreekt van een toegang, van een toegang te hebben. Deze mens heeft voor het eerst in zijn leven een toegang. Nu hééft hij

een toegang: hij heeft een toegang tot God. En nu vraagt hij in de heilige redenering die in zijn ziel gevonden wordt, of hij het er nu niet voor mag houden dat hem al zijn schuld en zonden kwijtgescholden zijn, dat hij een recht heeft op al wat voor hem nodig is. Hiervan spreekt de apostel Petrus in 1 Petrus 3, vers 21.

Maar de Heere Jezus heeft ook de Heilige Geest verworven. En als nu een mens gelooft, dan is Christus door de Heilige Geest in hem – niet lichamelijk, maar door de Heilige Geest is Christus in hem. En dat wordt hij óók gewaar, want hij zegt met meer of met minder vrijmoedigheid: “Nu heb ik de Heilige Geest ontvangen”.

Nu heeft deze mens vrijmoedigheid om tot God te gaan, en hij bekeert zich tot God. En zoals ik al in het begin gezegd heb, nu is hij zichzelf kwijt voor eeuwig. En hij zegt het ook, hij ziet het ook en hij zegt het: “Nu kan mij nooit enige tegenspoed meer treffen. Moeilijkheden? Maar elke moeilijkheid zal mij tot voordeel wezen. “Wij weten, dat dengenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn” (Rom. 8:28). Niet dat deze mens geen strijd meer heeft, integendeel, de strijd begint nu, en er zijn vele zware, somtijds zeer zware aanvechtingen, zodat hij als aan de rand van de wanhoop komt, maar dan houdt het ook weer op.

En straks, als zo het een en ander voorbij en ondervonden is, of na jaren, misschien na vele jaren, dan komt zijn hele verleden hoe langer hoe meer voor hem open, zó, dat hij zichzelf ziet, en nu wordt het een leven van boetedoening. Het leven van een begenadigd mens is en moet wezen een leven van boetedoening. En daarom staat er: “Op dezen zal Ik zien, op den arme en verslagene van geest, en die voor Mijn Woord beeft” (Jes. 66:2). Dat is één van de kenmerkende verschillen tussen degene die een schijn geloof en een schijn bekering en een massa dingen bezit die niet gegrond zijn, en hem bij wie de zaken recht liggen. In het laatste geval liggen de zaken recht, schiet er van hem niets, niets over, dan een zondaar, een gruwelijke zondaar, een zondaar zoals er in de hele wereld geen is. En nu heeft hij zijn naaste lief, want hij kan zijn naaste dragen; hij heeft hem lief. Trouwens, toen hij begenadigd werd, heeft hij onmiddellijk aan zijn naaste gedacht, onmiddellijk. Want men kan aan God niet denken in een rechte weg, door de werking van de Heilige Geest, zonder tegelijkertijd aan zijn naaste te denken. Waar de Goddelijke liefde is, daar is ook de liefde des naasten. En waar de Goddelijke liefde niet is, maar een massa verbeelding, daar staat men boven de naaste, en men heeft de naaste wat te vertellen, en men heeft hem te onderwijzen, en men geeft op de naaste af, enzovoort, enzovoort. Dat is omdat het stenen hart er nog is, en geen vlezen hart nog geschonken is.

“Die den Zoon heeft, die heeft het leven”. Nu staat er in het tweede gedeelte van de tekst: “Die den Zoon van God niet heeft, die heeft het leven niet”. Daar hoeft ik niets van te zeggen. Het is gebleken uit hetgeen we hebben gesproken. Die de Zoon niet heeft, die heeft het leven niet.

Denk er nu aan dat deze leer overal wordt tegengesproken, zodat, wanneer u ze

mocht omhelzen, gij alleen komt te zitten, onherroepelijk. Gij komt alleen te zitten. U hoeft u niet bang te maken voor de tegenspraak, want de tegenspraak heeft niet de minste betekenis. En het Opperwezen zal het ook wel zo maken, dat de tegenspraak u weinig meer deert. Maar u zult wel de tegensprekers liefhebben, en medelijden koesteren, want deze tegensprekers zijn bestemd om het te verliezen, en de leer die we u nu gebracht hebben, onze prediking, is bestemd om te blijven. Ze is er altijd geweest. In het paradijs is ze gekomen, en tegen dat de Heere Jezus Christus komt op de wolken des hemels, zal ze er ook wezen. En als u het grote voorrecht hebt van deze leer in uw hart te hebben, dan zult u ook blijven. "Ik zal u op saffieren grondvesten; en uw glasvensters zal Ik kristallijnen maken" (Jes. 54:11-12). Gij zijt uitgetrokken en God zal met u zijn.

Hebt u deze leer niet omhelsd, dan is u bestemd om niet anders te hebben dan tegenspoed in uw binnenste. Want u weet het wel – als u zich door een mens niet laat bedriegen, en u geeft acht op uw consciëntie en op de inhoud van uw hart, dan weet u het wel; al wilt u nu met alle geweld voor een begenadigd mens doorgaan, u weet het wel; en al staan ze nu om u heen en roepen overluid: "Gij hebt de beginselen" – u weet het wel hoe het vanbinnen is, want uw consciëntie is niet met het bloed van Christus besprengd, en nu hebt u geen vrede, en u zult ook nooit vrede hebben. Het zal altijd beschuldiging blijven, en u zult u, als u zo komt te sterven, niet weten te bergen, maar roepen: "Bergen, valt op ons; heuvelen, bedekt ons" (Luk. 23:30). Dit is een ontzaglijke waarheid, en die haar kent, heeft haar lief; van harte heeft hij haar lief.

Dus onderzoek u! U is nu hier geweest, en u zult rekenschap moeten geven van wat u nu gehoord hebt. Hetzij klein, hetzij groot, hetzij jong, hetzij oud, gij zult rekenschap moeten geven van hetgeen gij gehoord hebt, zoals ik rekenschap zal moeten geven van deze prediking. U moet u eens afvragen: "Heb ik wat *van* Christus of *in* Christus?" Dat is allesbeslissend. Als men wat *van* Christus heeft, dan heeft men *Hem* niet, en als men *Hem* niet heeft, dan heeft men het leven niet, zegt Johannes. En als men wat *in* Christus bezit, dan bezit men *Hem*, en als men *Hem* bezit, dan heeft men het leven.

Als u nu zo bevoorrecht zijt dat u vrijmoedigheid hebt in de Heilige Geest om met de apostel Paulus in te stemmen, en te zeggen: "Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, Die mij liefgehad heeft, en Zichzelf voor mij overgegeven heeft" (Gal. 2:20), sta dan verwonderd. En ik weet dat gij zo zult staan. Gij weet geen weg met de weldaden die u gegeven zijn. Ge weet er geen weg mee, zoals de dichter van de 116e Psalm: "Wat zal ik met Gods gunsten overlaân, dien trouwen HEER' voor Zijn genâ vergelden?" (vs. 7 ber.). Heilige verlegenheid, kent u haar? Heilige verlegenheid, dankbaarheid, verwondering, diepe beschaamdheid.

Haat de zonde, strijd ertegen. Ik weet dat ze u een last is, maar laat deze last zwaarder worden.

Verfoei de valse leer van deze dagen. Verfoei ze met uw ganse hart. Wil er niets

mee te maken hebben, en wanneer u ermee in aanraking mocht komen, bestrijd haar en heb er uzelf voor over. Volg de Heere. Daar is het zo goed! Dat heeft nog nooit iemand kunnen zeggen, hoe goed het daar is, achter de Heere. Dat is een onuitsprekelijk goed. Nog eens, dat heeft nooit iemand kunnen zeggen, hoe goed het is achter de Heere aan te komen. Volg de Heere. Vervul uw taak. Als u converseert met uw naaste, doe het dan niet als een natuurlijk mens, maar laat men in uw conversatie merken dat gij van God geleerd zijt. Dat is iets dat niet genoeg zou kunnen worden beschreid: zij die zich voor begenadigde mensen uitgeven, nog eens, in het gewone dagelijks leven converseren ze als een natuurlijk mens. Behalve dat het misselijk is, is het niet tot verheerlijking Gods, en het verschaft ook geen blijdschap.

Wanneer u tegenspoed krijgt, armoede, ziekte, wees blij. Wees blij, want dat zijn de beste dingen van het leven. En als u een begenadigd mens zijt, dan weet ik dat u zult zeggen, waar u tegenspoed hebt of gehad hebt, van welke aard ook: "Ik zou deze tegenspoed voor de gehele wereld niet hebben willen missen. "Wat blijdschap smaakt mijn ziel, wanneer ik voor U kniel" (Ps. 26:8 ber.). Dat doet de begenadigde onder de oordelen: hij omhelst ze en hij kust de roede, en hij mag wel eens de stem horen Desgenen Die ze besteld heeft (Micha 6:9). En dat is dan het omgangsleven met de Heere – ik weet niet of u van dit leven iets kent; er wordt weinig van gekend – het omgangsleven met de Heere, waarvan u geschreven vindt in Spreuken 3:6: "Ken den HEERE in al uw wegen, en Hij zal uwe paden recht maken", vlak – "Die door de vlakke velden rijdt, Zijn Naam is HEER' der heren" (Ps. 68:2 ber.).

Nu valt mijn oog op jonge mensen, kinderen. Kinderen en jonge mensen, laat de dingen der eeuwigheid u wegen. Vraag en zoek, roep en klaag of God Zich aan je mocht openbaren. Kinderen en jonge mensen, gij gaat een zware tijd tegemoet. Er is van vooruitgang geen sprake, maar wel van achteruitgang. Gij gaat een zware tijd tegemoet, maar ofschoon de tijd, de omstandigheden u zwaar mogen vallen, met de Heere zal het u somtijds een blijdschap zijn te leven. Nog eens: "Wat blijdschap smaakt mijn ziel, wanneer ik voor U kniel". Ga met uw zonden tot de Heere. U moet er niet over spreken met ieder willekeurig mens. Spreek er met de Heere over. Ge moet, zo zei ik op de morgen van de laatste Rustdag in 's-Gravenhage, gij moet praten met God, en ge moet praten met uzelf.* Gij moet dat doen onder uw werk, en gij moet het doen in de nacht en overdag.

Amen.

Gebod:

Heere, het behage U wat gezegd is nader uit te leggen, en te brengen waar het moet wezen: in het hart. Want U zegt in Uw Getuigenis dat men met het hart gelooft,

* Bundel 1976-'78, blz. 454 (tevens: "De werking van de Heilige Geest", blz. 16).

en dat dan op dit geloven volgt de belijdenis van de mond. Een mens heeft alleen dan wat te zeggen, wanneer hij gelooft, en door het waarachtig geloof er alles bij ingeschoten is, en nu in de wereld zich bevindt met U alleen. "Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde". Neen, wat de wereld biedt, dat is Uw volk een laffe spijs, en haar conversatie bekoort haar niet; ze mág die niet.

Heere, leer Uw Kerk, Uw volk, Uw kinderen zich bekeren, zoeken een tweede genade, ontvangen nieuwe krachten, onwederstandelijk werkende krachten. En breid nog, zo het wezen kan, Uw Kerk uit. Het is alles achteruit gaande. Een schone toekomst hebben we voor de Kerk in dit land niet meer te wachten, maar er zou nog een nalezing kunnen wezen, en Ge zoudt er hier en daar nog één in het hart kunnen grijpen. En geef dat zij wie dit te beurt gevallen is, getrouw mogen zijn, land en volk mogen dragen, en medegenoten en medemensen mogen zien als schapen die geen herder hebben, hoevelen er ook zich opgeworpen hebben. En leer stil zijn tot U en zeggen: "Nu, wat verwacht ik? Mijn verwachting, mijn hope is op U, o Heere".

Wil dan de toeleg van de vorst der duisternis verijdelen, om door het geroep: "Zie, hier is de Christus, of: zie daar", de uitverkorenen te verleiden.

Gedenk ons. Geleid ons. Breng ons waar we zijn moeten. En schenk ons lust in de vreze van Uw Naam.

Amen.

Gezongen: Psalm 51:9 en 10

Gods offers zijn een gans verbroken geest,
Door schuldbesef getroffen en verslagen;
Dit offer kan Uw heilig oog behagen;
't Is nooit, o God, van U veracht geweest.
Doe Sion wel, laat om mijn zwaren val
Uw goedheid niet van zijne burg'ren wijken;
Bouw Salem op, laat nooit zijn muur en wal,
Door Uwe straf, voor 's vijands macht bezwijken.

Dan vindt Gij in onz' offeranden lust,
Waarmee wij U, naar 't heilig recht, vereren;
Dan zal 't altaar de varren gans verteren;
Dan wordt het vuur daarop nooit uitgeblust.

1e Predikatie over Jesaja 33:22b, uitgesproken door Ds. J.P. Paauwe op 5 december 1954 te 's-Gravenhage*

Gezongen: De Tien Geboden: 1, 2, 3 en 4.

Gelezen: De Wet des Heeren; Jesaja 33.

Gebod:

Ach, Heere, geef ons een oog voor het schone, goede en waarachtige, het Uwe. Gij, Gij zijt schoon, goed en waarachtig. Wij zijn verdorven, wij zijn lelijk, wij zijn afschuwelijk, wij zijn verwerpelijk, verdoemelijk. Leer ons zien dat we U nodig hebben, erkennen het voorrecht dat er naar U gezocht kan worden, dat Ge te vinden zijt, dat Ge U aanbiedt, dat Ge ons toeroept: "Komt, want alle dingen zijn gereed". Ach, we slapen als de discipelen in Gethsémané. We hebben oog voor zichtbare en tastbare dingen. We laten ons verschrikken door zoveel, en we geloven niet dat het verschrikkelijk is om bij een verterend Vuur te wonen. Ach, onderwijs ons krachtig door Uw Woord, maar ook door Uw Geest. Wil ons overwinnen, inwinnen, leiden, trekken tot U. Breng ons tot overgave aan U, iedere dag opnieuw, 's morgens, 's avonds, telkens weer, want hierin ligt het leven. Bij U is het.

Bij U, HEER', is de levensbron;
Uw licht doet, klaarder dan de zon,
Ons 't heuglijk licht aanschouwen.

Door Uw goede voorzienigheid zijn we nog weer hier. Ge hebt ons nog krachten willen verlenen om dit onmisbare werk voort te zetten. Wil er ons toe bekwamen. Zend Uw licht en Uw Waarheid, dat die ons leiden. Ge hebt er ons nog bij willen houden. Zovelen onttrokken zich in de loop der jaren. Ach, ze zullen de dood vinden. Buiten de Waarheid, gelijk ze in U is, is geen leven, maar een eeuwig zielsverderf. Maar als U een mens overlaat aan zichzelf, waartoe kan hij dan niet komen! Dan kan hij komen tot allerlei zonden. Hij kan ook komen tot omhelzing van een valse leer.

Vergeef ons, want we zijn zo niet geweest. We zijn gevallen en gekomen in een poel van ellende. Vergeef ons onze zonden. Delg onze schulden uit. Reinig ons hart en vernieuw in het binnenste van ons een vaste geest.

Dat Gij de mensheid kastijdt, ziet ieder wel. Het houdt niet op. Als het ene voorbij is, staat het andere al voor de deur. Ach, doe ons horen. Doe ons zien Wie achter dit alles staat. Doe ons horen de roede en Wie ze besteld heeft. Er is een stem: de roe-

* De tweede predikatie over deze tekst, gehouden op 12 december 1954, is te vinden in de bundel 1955-'57, blz. 27 e.v.

de. Het is goedheid dat deze er is. Gij hadt het alles kunnen verdelen, en Ge zoudt niet onrechtvaardig geweest zijn.

Gedenk Uw overblijfsel. Schenk het nieuwe genade en dagelijkse bekering. Maak dat het zuiver van geest is, opdat het U bedoele en 's naasten heil, en heilig gedachte-loos moge zijn ten opzichte van zichzelf.

Gedenk de volkeren, ons volk, de regering, de koninklijke familie. Hoor waar tot U wordt geroepen.

Amen.

Gezongen: De Tien Geboden: 5, 6 en 7.

We zouden, mijn zeer geachte toehoorders, nu Kerstmis naderende is, graag deze morgen en op de volgende dagen vóór Kerstmis, uw aandacht willen bepalen bij het laatste gedeelte van het 22e vers van Jesaja 33. U vindt daar deze woorden:

“Hij” – dat is dan natuurlijk de Heere – *“zal ons behouden”*.

“Hij zal ons behouden”. De profeet Jesaja – u weet wel welk een belangrijk man hij was, door de genade en door de Geest der profetie – voorzegt in de eerste veertig hoofdstukken van zijn boek twee zaken. Hij voorzegt de Babylonische ballingschap. Daar hebt ge wel meer van gehoord en in de Bijbel kunt u daarvan alles vinden. Het volk had zich onttrokken aan de Heere en het had overgenomen wat het onder de omliggende volkeren had gezien. Dat verstaan we misschien wel in deze dagen. Het was zozeer geboeid geworden door wat men over de grenzen zag en van over de grenzen hoorde, dat men zich daaraan in verschrikkelijke mate overgegeven had. Welnu, door de profeet Jesaja zegt de Heere: “Gij zult er heengaan. Gij zult komen onder de heerschappij van het volk welks godsdienst, gewoonten, opvattingen, gij hebt gezocht”.

Maar de Heilige Schrift laat het nooit bij zonde en ellende. Dat doet Jesaja hier ook niet. Er is zelfs in de uiterste nood, als men gereed is om het zelf op te geven of als men opgegeven wordt, uitkomst, zoals we het vinden in de 68e Psalm: “Bij den HEERE, den Heere, zijn uitkomsten” (vs. 21). En zo voorspelt de profeet dat het volk nog zal terugkeren. Als het zeventig jaren ongeveer in Babel zal zijn geweest, dan zal het terugkeren naar het land der vaderen, en in de gelegenheid gesteld worden om stad en tempel te herbouwen. Jesaja, ik heb het al gezegd, bezat niet alleen genade, maar hij had ook de Heilige Geest als een Geest der profetie. Als een Geest der profetie wijkt de Heilige Geest nimmer; de Heere houdt Zijn Woord. En, toehoorders, we weten dan ook dat toen de zeventig jaren voorbij waren, Israël teruggekeerd is. Het is daarin wonderlijk gegaan. Het Assyrisch-Babylonische rijk was vernietigd en in de plaats van dit wereldrijk – wereldrijken zijn alle bestemd om onder te gaan – in de

plaats van dit wereldrijk was een ander rijk gekomen, het Medisch-Perzische. In dit rijk was Cyrus of Kores de heerser. In 538 vóór Christus vaardigde deze monarch een edict uit waarbij aan het joodse volk vrijheid werd verleend om weder te keren naar Israël. Dat is schoon, nietwaar?

De Heere houdt Zijn Woord. En wie in staat en gewillig is om zich daaraan vast te klemmen, die zal niet beschaamd uitkomen. Maar dan moet er wat zijn. Wat moet er wezen, zal men in staat zijn om in de grond alleen het Woord te hebben? De grond moet onder onze voeten zijn weggezakt. We moeten losgelaten hebben. Dat is het eerste. En het tweede is: het Woord moet tot ons gekomen zijn, het Woord, niet als een tekst uit de Bijbel, maar als een Woord van God. Wie zulk een Woord hoort, het hoort als een Woord van God, klemt er zich aan vast – nog eens, ik zeg: “als een Woord van God” – zodat iemand voor wie dit waarheid is, zegt: “De Heere spreekt”. En dat heeft dan tengevolge dat hij zich vastklemt aan het Woord, terwijl hij alles losgelaten heeft, alles, zijn “beste” en zijn slechtste dingen, en zijn “beste” dingen zijn de slechtste dingen. Zo wordt er van Mozes gezegd dat hij zich vasthield als ziende de Onzienlijke (Hebr. 11:27). Wie losgelaten heeft, zegt: “Ik houd vast als ziende de Onzienlijke”.

Nu zoudt u de opmerking kunnen maken dat men wel denken kan en zeggen: “De Heere heeft dit of dat gezegd; zo is Hij mij voorgekomen”, enzovoort. Zeker, men kán dit niet alleen denken, maar talloos velen hebben dit gedacht, en zij denken nog zo. Men moet echter letten op het woord van de apostel Paulus: “Onderzoekt u” (2 Kor. 13:5). En een dergelijk woord vindt men ook in de profetieën van Zefanja: “Doorzoekt uzelf nauw, ja, doorzoekt nauw, gij volk dat met geen lust bevangen wordt” (Zef. 2:1). En wat is dan de vraag? Wel, dat heb ik u al gezegd. Hierbij is de vraag of men, terwijl men alles losliet, het Woord, God in het Woord en het Woord in God, aangegrepen heeft. En nu voelt u wel dat als dit waar is, het dan nooit slecht kan uitkomen, want dan zijn alle beloften voor ons. En God vervult Zijn beloften, beloften die betrekking hebben op het tijdelijke – ge hebt het horen voorlezen: Uw brood is zeker, uw water gewis. (Jes. 33:16) – en zo ook op het geestelijke en op het eeuwige, want God is een Waarmaker van Zijn Woord. Welnu, het woord van Jesaja is niet gevallen. Het is op tijd en in Gods wonderlijke weg gekomen.

Maar nu zult u misschien vragen: “Is dat een adventstekst? *“Hij zal ons behouden”*, is dat een adventstekst?” Israël is tweemaal verlost geworden uit een toestand waarin het scheen dat geen verlossing mogelijk was. Het is verlost, eerst uit de Egyptische slavernij. Een groot wonder, nietwaar, dat er een volk is dat verdrukt wordt, en dat God een man die de schapen weidt, roept en inwint, overwint en inwint, om naar het onderdrukkende rijk en naar de vorst in dat rijk te gaan, om de vrijlating van een troep slaven te eisen. Een nog groter wonder is het dat hem dit gelukt is.

Toehoorders, de tweede verlossing, die ook allesbehalve gemakkelijk scheen, is die uit de Babylonische gevangenschap. De vorst die in het Assyrisch-Babylonische rijk de heerschappij had, heeft er niet aan gedacht om te zeggen: “Keer terug”. Dat rijk,

dat machtige rijk gaat te gronde, zoals we opgemerkt hebben zoals ieder wereldrijk. Wat een weldaad, wat een voorrecht, dat alle personen die naar zo'n rijk streven, bestemd zijn te gronde te gaan. Wat een voorrecht! Het Assyrisch-Babylonische rijk gaat te gronde, en in de plaats daarvan komt – u kunt wel begrijpen na veel strijd en bloedvergieten – een ander rijk, dat der Meden en der Perzen. In dit rijk zwaaide Cyrus de scepter. En Cyrus vaardigt een edict uit en bij dit edict mag het volk van Israël uit de Babylonische ballingschap terug naar huis gaan om stad en tempel te herbouwen.

Ja, zo zijn Gods wegen. Dachten we maar niet te weinig van de Heere. Ach, we denken helemaal niet aan de Heere, nietwaar? Het is vandaag Rustdag en gij zit nu onder de prediking. Het overgrote deel van de mensheid zit daar niet onder. Dan is er nog een groot deel dat onder de valse prediking zich bevindt. Morgen is het weer maandag, werkdag, men gaat aan het werk. Wie zal morgen nu nog aan de Heere denken? En overmorgen? En de gehele week? En wie zal ertoe komen om lot en leven in de hand Gods te stellen, en zó aan de Heere te denken dat hij van Hem alles verwacht, dat hij op Hem hoopt, dat hij stil is tot God, zich niet beweegt, maar wacht, uitziet, verlangt, hoopt?

Gezongen: Psalm 119:57.

We hebben u al gezegd dat Jesaja de Heilige Geest bezat, niet alleen als een Geest der genade, maar ook als een Geest der profetie. En door de werking van de Geest der profetie had hij dit alles gezien. U moet niet denken dat Jesaja acht gegeven had op vogelgeschrei, ook niet dat hij de dingen gezien had bij intuïtie, door een onmiddellijk gevoel dat ze zouden plaatsgrijpen. Neen, de Heilige Geest als een Geest der profetie had hem beide getoond: de gang naar Babel en de verlossing uit Babel. Jesaja, die natuurlijk geheel met zijn volk meeleefde (schoon om op te merken: Jesaja, die geheel met zijn volk meeleefde), die één was van en met het volk, Jesaja had zich niet op een afstand gesteld van zijn volk, maar zag en erkende, beleed, dat hij met het volk het verzondigd had, door zijn zonde het bedorven had. Wilt u in de rechte weg van valse en schijnkerken en daarmee van de valse leer gescheiden zijn, dan moet u dezelfde gestalte hebben als Jesaja gehad heeft. Ook gij moet zeggen, bekennen en betreuren dat ge het met het gehele volk bedorven hebt door uw zonden. Moogt u dat doen, dan plaatst God u erbuiten. En als God iemand erbuiten plaatst, dan heeft Hij hem erin gezet. Zijn er ook onder ons die dit verstaan?

Ik zeg: als God iemand erbuiten zet, dan heeft Hij hem erin gezet. Om een voorbeeld te noemen, als God een mens doet zien dat hij buiten God, Christus, vergeving, enzovoorts, is, en hij dat bekend rechtvaardig te zijn, dan zet God hem binnen, plaatst hem door het geloof, dat Hij schenkt in Christus, in de gemeenschap Gods. Nog een voorbeeld: wanneer iemand ziet en bekent dat hij de oorzaak is van de ondergang van de Kerk van Nederland – ik bedoel de Nederlandse Hervormde Kerk – hij de oorzaak

daarvan is, doordat hij Christus eruit geworpen heeft, zodat deze kerk een Christusloze kerk is, ik zeg, wanneer hij dat bekent, dan zet God hem in de kerk, in de Nederlandse Hervormde Kerk. En als God op deze wijze iemand in de Nederlandse Hervormde Kerk geplaatst heeft, dan verfoeit hij deze kerk zoals zij nu is, met zijn ganse hart, en hij ging liever in de gevangenis dan dat hij daar ooit weer een stap zou zetten. Hij heeft ermee afgedaan. Deze kerk is voor hem in de grond weggezonden. Dat is de werking Gods, en deze werking moet u kennen. Jesaja dan zag de verlossing in Gods hand, en hij verwachtte haar van de Heere.

Toehoorders, God heeft ons gered. Wie? U, mij, de wereld. “Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe” (Joh. 3:16). Hij heeft Christus, Zijn Zoon, gezonden, waar het Kerstfeest van spreekt. Christus heeft de pers getreden, de last gedragen – een ondraaglijke last voor ieder mens, niet voor Hem, omdat Hij God en Mens was in één Persoon. Hij heeft de beker van het lijden geledigd tot de laatste druppel. Hij is niet geweken. Hij is gehoorzaam geweest tot de dood, ja de dood des kruises. En God heeft aan Hem gedacht, dat wil zeggen: Hij heeft aan de belofte die Hij Hem gedaan had, gedacht, de belofte: “Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij zaad zien, Hij zal de dagen verlenen; en het welbehagen des HEEREN zal door Zijn hand gelukkiglijk voortgaan” (Jes. 53:10). God heeft Hem opgenomen, en nu is Hij gezeten aan 's Vaders rechterhand. Hebt ge Hem daar ooit gezien? Dat doet men door het geloof. Wij zien Jezus, Die vanwege het lijden des doods een weinig minder geworden was dan de engelen, met heerlijkheid en eer gekroond, aan de rechterhand der Majesteit in de hoogste hemelen (Hebr. 2:9 en 1:3). Maar daar heeft Hij de mensheid niet vergeten. Hij is tot haar gekomen en Hij komt tot haar. Hij ziet de mensheid in haar onuitsprekelijke ellende. Hij ziet de zonde en de schuld van de mensheid, maar ook de ellende. De ellende, die weergaloos groot is, Hij ziet ze. “En als Hij nabij kwam en de stad zag, weende Hij over haar”, Lukas 19 (vs. 41). Hij ziet mijn en Hij ziet uw ellende. Zijt ge niet ellendig, diep ellendig? Als gij nu nog niet in staat zijt om het met uw ganse hart te bekennen, ach, wie weet hoe spoedig gij het zult moeten doen. Wie weet wat er voor u voor de deur staat. En deze ellende heeft de mensheid zich moedwillig en vrijwillig berokkend, eerst in haar val in Adam, en nu, haar helpt geen waarschuwing, men gaat door. Macht, eer, invloed, prestige, zoals het genoemd wordt, enzovoort, enzovoort, het komt er niet opaan dat daar moord en plundering en schending en bloedvergieten van komt. Het komt er niet opaan, een mens wil zijn zin hebben, groot en klein. En zo stort hij zichzelf in de ellende, de diepste ellende, en zijn naaste gaat mee als het door God niet verhoed wordt.

En nu is God gekomen tot deze ellendelingen, en spreekt van genade en van liefde en van vrede, van vergeving van zonden, en van allerlei uitredding. En God heeft dat alles aan de voeten van deze ellendelingen gelegd. Doe uw ogen nu eens open, of

liever gezegd, beter gezegd, vraag eens om ogen, dan zult u Christus aan uw voeten zien liggen, en gij zult zien en erkennen dat de zaligheid u niet meer behoeft te kosten dan “ja” knikken. Die wil, die kome, en neme van de wateren des levens om niet (Openb. 22:17).

Wat een voorrecht is het dat God profeten, apostelen en leraren gezonden heeft. Wat zouden we anders van deze zaken verstaan? Dat had de kamerling al begrepen, zodat hij op de vraag: “Verstaat gij ook wat ge leest?”, ten antwoord gegeven heeft: “Hoe zou ik kunnen, zo mij niet iemand onderricht?” (Hand. 8:30, 31). De Spreuken-dichter wist het ook: “Als er geen profetie is, wordt het volk ontbloot” (Spr. 29:18). Als God de prediking niet meer geeft, dan weet straks iedereen het. En als iedereen het weet, dan weet niemand het meer. Dan bederft de één de ander. Dan is het: “Zie, hier is de Christus, of daar” (Matth. 24:23), en de waarschuwing “maar geloof het niet”, zal niet meer helpen; dan is een volk met verblindheden geslagen, en dan doolt het om, missende het Brood des levens.

En daarom, gebruik uw tijd, gij allen, klein en groot, jong en oud. Nu, nu kan het – misschien binnen weinig tijds niet meer – nu kan het. Strek u dan uit naar wat waarlijk helpt, en wat waarlijk helpt, is een gegeven Christus, een Christus Die geschenken is door de hand des Vaders, Die Zichzelf geopenbaard heeft in het hart, en Die toegepast is, zo toegepast is dat een verloren ziel Hem toepast op zichzelf. Is dat gebeurd bij u? Hebt u de vrijmoedigheid om op te zien tot de Heere en te zeggen: “Heere, ofschoon ik de ellendigste, de zondigste, de schuldigste mens ben, en ik niemand onder mij heb, maar allen boven mij, is U niet bekend dat, toen en daar en zo en zo, Gij U geopenbaard hebt als een Vader in Jezus Christus, dat ik toen, liggende in mijn schuld en zonde, me door U heb laten trekken, gekomen ben, tot U gekomen ben, U heb omhelsd en Uw VADERNAAM geschreven kreeg in mijn hart, en ik mij tot U bekeerd heb? Dat weet Gij, Gij weet het. Hoe zwaar ik ook na die tijd heb gezondigd en nog zondig, en elke dag het verderf, Gij weet het, Heere, Gij wéét het. En zo verwacht ik het van U, en hoop ik op U voor de tijd en voor de eeuwigheid beide. Aan brood en water zal het mij nooit ontbreken, en Uw beloften zult Gij, voor zover de vervulling daarvan voor mij goed zal blijken te zijn, aan mij vervullen. “En nu, wat verwacht ik, o Heere? Mijn hoop, die is op U” (Ps. 39:8).

Is het zo met u? Dat moet er wezen. Is het er niet, en gij sterft, of gij jong of oud zijt, kind of groot mens, gij gaat voor eeuwig verloren, en naar recht, want gij hebt in zulk een geval in uw ganse leven nooit iets anders gezocht, nooit! Ge hebt u met ontelbaar veel dingen bezig gehouden, maar nooit in de verschrikking, als een schuldig en verloren mens, uitroepen: “Wat moet ik doen, opdat ik zalig worde?” (Hand. 16:30). En waar ge nu geen houvast hebt in de Heere, daar wordt u overgegeven – de een in meerdere, de ander in mindere mate – aan wat u uit het diepst van uw ziel zou moeten verfoeien: de zonde, de eigengerechtigheid, het lopen in eigen wegen, de wereldse conversatie, de valse leer, enzovoort.

Keer terug, keer terug! Gebruik de meest ontdekkende middelen. Daaronder zeker in de eerste plaats het Woord en de belijdenisgeschriften van wat eens was de Nederlandse Hervormde Kerk. Smee om licht, en bidt om weerhouding, zoals de Kerk dit doet:

Weerhoud, o HEER', Uw knecht,
Dat hij zijn hart niet hecht
Aan dwaze hovaardij.
Heerst die in mij niet meer,
Dan leef ik tot Uw eer,
Van grote zonden vrij.
Laat U mijn tong en mond,
En 's harten diepste grond,
Toch welbehaaglijk wezen.
O HEER', Die mij verblijdt,
Mijn rots en lossen zijt,
Dan heb ik niets te vrezen. (Ps. 19:7)

Keer altijd terug. Laat geen schuld op uw consciëntie liggen, hoe zwaar, hoe groot ook. Beken, beken zo spoedig mogelijk, volhard in het bekennen, blijf bekennen. Noem de zonde bij name. Beken alle zonden, hoe ook tegen u getuigend, en rust niet voordat God in Jezus Christus tot u gezegd heeft: “Ik delg uw overtredingen uit als een nevel. Ik gedenk uwer zonden niet meer” (Jes. 44:22 en 43:25). En als dit is geschied, smee dan om wat er staat in het versje dat we straks hopen te zingen:

Och, of wij Uw geboën volbrachten!
Genâ, o hoogste Majesteit!
Gun door 't geloof in Christus krachten,
Om die te doen uit dankbaarheid. (Tien geboden: 9)

Geef u over met alles. Heb geen geld, geen positie, heb geen handel, heb geen zaak, heb geen ambt, heb niets dat u voor de Heere wilt verborgen houden – dat zou uw ondergang wezen – niets.

Amen.

Gebod:

Doe ons door Uw genade, Heere, U nog zoeken en U danken. We hebben hier een stil ogenblik mogen doorbrengen. Er zijn grote uitgestrektheden in de wereld waarin het schijnt dat dit niet meer kan, om de zonde, door de zonde, door de afwijking, door het tegenspreken van Uw Geest, door het aanwenden van pogingen om het licht van

de Reformatie te doven, een andere geest te doen wakker worden, die niet alleen langs de leer van de Reformatie, maar tegen de leer van de Reformatie ingaat, zodat ieder ons naar zich toeroept – “Kom!” De wereld, die in het boze ligt, is zo wijs en zo verstandig, en ze zal trachten van deze wereld een paradijs te maken, en ze weet niet dat ze is arm en naakt en jammerlijk en blind en ellendig, en tot geen ding in staat dan tot verleiding, tot verleiding van kind en ouders, van jong en oud.

Ach, laat ons ons laten trekken. En getrokken zijnde, doe ons hebben een hart vol medelijden met onze naaste. En laat ons, waar dit mogelijk is en het geschonken wordt, trachten om hen op te dragen aan U, niet alleen de onzen, maar wie ook. Want niet alleen de onzen hebben een ziel te verliezen, maar ieder mens. Ieder mens is geboren om te sterven, en na het sterven volgt een lange eeuwigheid, waarin het óf eeuwig wel, óf eeuwig kwaad zal zijn.

Laat ons tegenover al deze dingen niet oppervlakkig spreken of handelen, maar doe ons ze overdenken, ze toetsen aan het leven zoals zich dit voordoet in de wereld, ze toetsen ook aan de Heilige Schrift. En ach, laat daar Uw Geest eens mee gepaard gaan.

Bewaar ons voor verleiding, niet alleen voor verleiding tot zonde – wel in de eerste plaats misschien voor verleiding tot zonde – maar ook, en wellicht vooral voor verleiding tot de leugenleer. Laat ons naar Uw bevel de geesten beproeven.

Gedenk ons op deze dag. Doe ons in Uw vreze, in Uw vreze en in oprechtheid, onze weg gaan. Doe ons achting en liefde hebben voor U. Doe ons elkander respecteren, en tegenover elkander eerlijk zijn, eenvoudig en oprecht.

Amen.

Gezongen: De Tien Geboden: 8 en 9.

Gedicht van J.L. Bernhardi

Ellendig, zondig, droevig, blij,
Behoeftig, dwaas, onkundig, dodig.
Ik zing van vrijheid, schoon niet vrij,
'k Heb Jezus alle dagen nodig.
Onwaardig, krachtloos, ongeschikt,
Ontrouw aan keus en Godsdienstplichten,
Ondankbaar als mij God verkwikt,
Onbuigzaam om voor God te zwichten,
Voorbarig, ijverloos en blind,
'k Ben ras verschrikt, bedrukt, verlegen,
Bleef Jezus dan geen eeuwig' Vrind,
Hoe kwam ik, worm, door Achors wegen?